

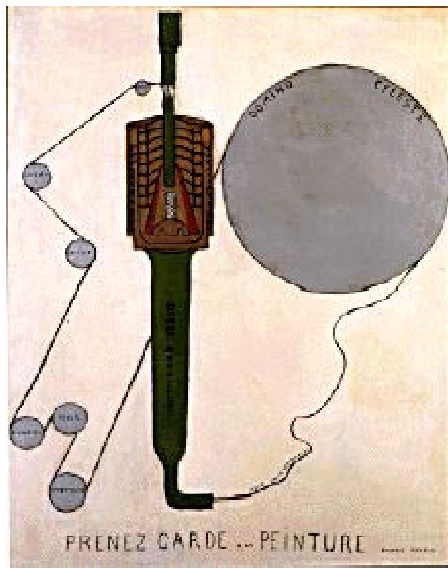
EVENIMENTE CULTURALE DIN STOCKHOLM

de arh. Octavian Ciupitu

"Muzeul de Artă Modernă
c/o Magazia 3 Hala de Artă a orașului Stockholm"

În perioada 23 martie - 16 iunie a.c. sunt expuse la Magazia nr. 3 din cadrul zonei Porto Franco (Frihamnen) din Stockholm, reamenajată sub denumirea de Hala de Artă a orașului Stockholm, în cadrul unei expoziții temporare, opere de artă ale douăzeci și nouă de artiști plastici, lucrări ce fac parte din colecția permanentă a Muzeului de Artă Modernă (Moderna Museet) din capitala Suediei. Sunt prezentate în primul rând sculpturi, cu accentul pus pe lucrări de artă abstractă, precum și un mare număr de opere de artă mai puțin cunoscute publicului larg și care sunt scoase în evidență cu această ocazie. De la început trebuie spus că acest eveniment cultural este pe cât de straniu, tot pe atât de scandalos. Stranie este în primul rând alegerea ca sală de expunere pentru obiecte de artă a unei magazii dezafectate dintr-o zonă dezolantă de depozite portuare, un local anodin ca arhitectură exterioară și cu interioare marcate de caracterul sărăcăcios de depozitare, atât în ceea ce privește formele spațiale, cât și materialele brutale de finisare folosite, situat periferic și la mare distanță de centrele culturale și urbane cu mare frecvență de public din Stockholm. Scandalos este motivul pentru care Muzeul de Artă Modernă din Stockholm a fost nevoit să recurgă la această manifestare: sediul propriu al acestui muzeu este atacat de mușcași și este închis timp de câțiva ani de acum înainte pe perioada lucrărilor de asanare! În tot acest timp, Muzeul de Artă Modernă din Stockholm va încerca să ducă o oarecare activitate expozițională folosind diferite localități libere răspândite mai peste tot prin țară, în care să prezinte selecțiuni din operele de artă din colecția sa permanentă, care se află acum depozitate în diferite localități de înmagazinare, și acestea răspândite în mai multe locuri. Expoziția de față este prima dintr-o serie de asemenea acțiuni. Dar, cum s-a ajuns la această situație penibilă pentru o clădire care nu este mai veche de zece ani? De altfel, întreaga istorie a noii clădiri a Muzeului de Artă din Stockholm este plină de momente bizare, începând cu felul în care s-a procedat la construirea sa. În 1991 s-a lansat un concurs public internațional de arhitectură pentru proiectarea clădirii acestui muzeu, la care s-au înscris câteva sute de grupe de arhitecți, în covârșitoare majoritate din Suedia, și care au elaborat, pe cheltuială proprie, tot atâtea sute de propuneri de rezolvare arhitecturală a unui muzeu de artă modernă pentru Stockholm. La câțiva timp după începerea concursului, organizatorii au invitat un grup de șase firme de arhitectură din afara Suediei ca să participe în competiție contra unei remunerații la nivel cu valoarea premiului întâi la concursul public. Aceasta însemna ca invitații să fie recompensați pentru munca depusă indiferent dacă câștigau sau nu concursul, iar dacă unul dintre invitați câștiga, acesta să primească ca urmare o remunerație dublă față de un eventual câștigător participant la concursul public. Aceste condiții au stârnit imediat protestul participanților suedezi la concursul public, unul dintre arhitecții invitați s-a retras din concurs, dar lucrurile au continuat totuși în acest fel și la sfârșit a fost declarat câștigător arhitectul invitat Rafael Moneo din Spania, prezentat de altfel și mai înainte de către organizatori ca favoritul concursului. Această decizie a provocat o mare dezamăgire printre participanții la concursul public, care s-au considerat denigrați de felul în

care au fost tratați de organizatori. Căci dacă, așa cum s-a dovedit, organizatorii l-au favorizat pe Rafael Moneo, puteau să-l fi angajat direct pentru proiectul de execuție, fără a-i mai înjosi pe ceilalți câteva sute de arhitecți amăgiți să participe la concursul public la care au muncit mai multe luni cu totul gratuit. Rafael Moneo, născut în provincia Navarra în 1937, arhitect din 1961, a desfășurat cu timpul și activitate ca profesor la facultățile de arhitectură din Barcelona, Madrid, the Institute for Architecture and Urban Studies din New York, the Cooper Union și la universitățile din Princeton, Harvard și Lausanne. În 1985 a fost numit decan la secția de arhitectură de la Harvard University Graduate School of Design, unde a stat până în 1990. Lista de proiecte realizate de el, publicată în catalogul expoziției Rafael Moneo Clădiri și proiecte 1973-93, care a avut loc în 1993 la Muzeul de Arhitectură din cadrul Muzeului de Artă Modernă din Stockholm proiectat de el însuși, este amplă. Ciudat însă că aici, la proiectul pentru Muzeul de Artă Modernă din Stockholm din 1991, este trecută explicația "Concurs pentru invitați. Premiul întâi", când de fapt a fost vorba despre un concurs public. Așadar, aici s-a plasat pur și simplu o minciună sfruntată.

Francis Picabia: "Prenez garde à la peinture", 1916.
Ulei pe pânză, 73x91 cm.
Foto: © Moderna Museet.

Proiectul lui Moneo, impus de către organizatorii concursului, a fost imediat mult criticat și combătut nu numai de către publicul larg, alți arhitecți și iubitori de artă, ci și de către politicienii de la conducerea orașului. I s-au reproșat tot felul de greșeli, de la culoarea gri a fațadei și lipsa de ferestre pentru privesți în afară către marea la malul căreia este plasat, până la formarea acoperișului ca o sumă de silozuri piramidale care să lase lumina zenitală să intre în sălile de expunere ca singura sursă de lumină, naturală și indirectă. Până la urmă, culoarea fațadei a fost schimbată de politicieni, prin vot (!), de la gri la roșu, s-au introdus, tot de către politicieni, ferestre care să permită privesților, din loc în loc, contactul cu frumoasa priveliște înconjurătoare, iar lumina zenitală, lipsind aproape cu desăvârșire sub cerul mai mult cețos de aici, a trebuit să fie înlocuită cu

lumină artificială. Căci, dacă asemenea soluții arhitectonice de folosire a luminii zenitale pot funcționa, poate, în sudul Spaniei, unde înclinația verticală a soarelui se pare că oscilează între 45 și 60 de grade, la Stockholm, unde această înclinație este de numai 5 la 30 de grade, propunerea lui Moneo a dus la săli de expunere scufundate în beznă totală. Așa că, la sfârșit, a trebuit să se recurgă la lumină electrică, dăunătoare lucrărilor de artă prin radiațiile ei calorice.

Oricum, necunoașterea cea mai gravă a situației de la Stockholm se pare că s-a manifestat la alegerea materialelor de finisare și izolarea clădirii față de agenții exteriori, în special îngheț, ploaie și zăpadă. Așa că, acum ne aflăm în fața catastrofei totale: la numai câțiva ani de la darea sa în folosință, întregul muzeu este infestat de igrișie și mușcași într-un grad ce pune în pericol atât păstrarea operelor de artă, cât și sănătatea lucrătorilor și a vizitatorilor, și de aceea a trebuit să fie închis. Rareori îi este dat unui arhitect un asemenea eșec total!

Personalul muzeului a încercat să salveze situația astfel creată cum a putut mai bine. Astfel s-a ajuns la ideea organizării de expoziții temporare cu părți din colecția de artă din acest muzeu. La o cercetare mai atentă, ei au fost copleșiți de cantitatea și bogăția materialelor aflate în posesia lor. La o analiză mai mințioasă, au fost "descoperite" în depozite lucrări necunoscute până atunci, precum și altele de care se uitase. Multe dintre aceste opere de artă au constituit adevărate surprize pentru personalul artistic al muzeului.

Actuala expoziție de la Magazia nr. 3 pornește de la lucrări timpurii de artă abstractă de prin primul deceniu al secolului XX și trece în revistă diferitele epoci care s-au succedat până la sfârșitul aceluia secol. Expunerea urmărește asociații sugerate de operele de artă înseși, cronologia lăsând loc trăirilor estetice. Sunt cuprinse, printre multe altele, lucrări de Lee Bontecou (1931-), Robert Breer (1926-), Max Ernst 1891-1976), Lucio Fontana (1899-1968), Arne Jones (1914-76), Louise Lawler (1947-), Claes Oldenburg (1929-), Francis Picabia (1878-1953), Man Ray (1890-1976), Jesús Rafael Soto (1923-), George Vantongerloo (1886-1965), Victor Vasarely (1908-97) și alții. Deși centrul de greutate al expoziției îl constituie sculptura abstractă, nu lipsesc de aici nici lucrări de pictură și artă grafică. Cele mai vechi dintre lucrările prezentate sunt Prenez garde à la peinture (Atenție la pictură) de Francis Picabia (1916), Compoziție (1917) și Passion (1918) de Nell Walden, precum și Lamp shade (1920) de Man Ray. Limbajul acestor lucrări este abstract, dar în moduri diferite, abstracționismul relatat la natură al lui Nell Walden și abstracțizarea mașinii de către Francis Picabia constituind teme ce se desfășoară paralel în expoziție. În publicația L'Action Française din 14 februarie 1920, Picabia scria următoarele: "Pictăm fără să ne pese de ce reprezintă, scriu fără să fim atenți la ce înseamnă cuvintele. Singurul lucru pe care îl urmărim este plăcerea de a ne exprima, dar în același timp acordăm diagramelor desenate, cuvintelor înșiruite, importanță simbolică, meritând o interpretare - atât dincolo de orice convenție curentă, cât și în cadrul uneia, dar una care este efemeră, la întâmplare și care există doar în clipa în care o putem folosi. Când pictura este gata și convenția dispăre din vedere, n-o mai înțeleg, de fapt nu mă mai interesează. Ea aparține trecutului." Aceasta este o probă de teribilism publicitar, menit nu să deprecieze lucrările respective, ci "să epateze burghezul". Ceea ce, din păcate așa spune, a și reușit!